

A KÖRNYEZETROMBOLÁSRÓL, ÉS ANNAK GLOBÁLIS, EURÓPAI ÉS HAZAI JOGI KORLÁTOZÁSÁRÓL

Prugberger Tamás

DSc, egyetemi tanár,

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Debreceni Egyetem Közgazdaságtudományi Kar
tamas.prugberger@econ.unideb.hu

1. James Lovelock ismert angol ökológus szerint az ipari társadalom a levegő, a víz és a termőföld, valamint az élőhelyek korlátlan emissziós szennyezésével, az ásványi kincsek rablógazdálkodás jellegű kitermelésével, a nagyméretű erdőirtásokkal a globális ökológiai egyensúlyt teljesen felborította. Mindezek hatására szinte hétről hétre életközösségek tömege, növény- és állatfajok pusztulnak ki, és tűnnek el hirtelen. Az emberiség a globuszt, azaz a Földet, annak nyersanyag-, víz- és levegőkészletével, faunájával és flórájával együtt úgy tönkretette, hogy visszafordíthatatlan folyamatok indultak el. Lovelock állítása szerint ennek következményeként e században katasztrófális helyzetek állnak elő, amelyek iszonyatos társadalmi konfliktusokhoz fognak vezetni. Egyes nagy kiterjedésű földrészekben a tartós vízkészlethiány, más területeknek vízzel történő tartós elborítása, valamint egyes területeken a kibíthatatlanná váló éghajlatváltozás miatt hatalmas migrációs folyamatokkal összekapcsolt élettérszerzési háborúk indulnak majd el, amelyek során – becslése szerint – az emberiség kétharmada elpusztul. E folyamatnak népek, nemzetek, államok és kultúrák esnek áldozatul.

A világ hegy- és vízrajzi, gazdaságföldrajzi, nép- és nyelvrajzi, valamint geopolitikai térképe e vízió szerint teljesen átrajzolódik. A szertelen szén-dioxid-kibocsátás következtében beálló légkör-felmelegedés, azaz üvegház-effektus miatt az édesvízkészlet jelentős része eltűnik, vagy emberi fogyasztásra alkalmatlanná válik. Ebben lényeges szerepet kap a sarkvidéki jégtömegek és a gleccserek elolvadása következtében jelentősen megemelkedő tengerszint. Emiatt egész földrészek tűnnek el néhány évtizeden belül, államterületekkel együtt. Ilyen veszély fenyegeti Hollandiát, Belgiumot és Indonéziát. Más országok területeit pedig a tengerszint jelentősen megcsökkenti, a szárazföldi államterületet a hegyvidéki fennsíkokra zsugorítva össze. Ez történhet meg Olaszországgal, Görögországgal, a két ibériai állammal, Írországgal, valamint az Egyesült Királysággal és még sok más állammal. Ez a probléma ugyanis minden tengerparti és tengerközeli országot érint, ahol a parti sávokat és a tengerre nyitott alacsonyan fekvő részeket a tenger vize foglalja majd el. Ezen kívül ez az általános tengerszint-emelkedés a folyók visszaáramlása következtében a tengerrel nem érintett szárazföldek belsejé-

ben is jelentős területeket fenyeget elöntéssel. Ugyanakkor, a belső szárazföldi területeknél az elsivatagosodás veszélye áll fenn a légkör felmelegedése és a talajvízszint esése folytán. Geológusok szerint ilyen hatások Magyarország területét is veszélyeztetik.

A nagy kiterjedésű, ipari célú erdőirtások és különösen az őserdők rohamos és nagy tömegben történő kivágása következtében már elindult, és érezhető a veszélyes klímaváltozás. Az amerikai őserdők kiirtása következtében a lamos északi kontinensen évente egyre sűrűbben söpörnek végig a tornádók, árvizeket és hatalmas pusztítást vonva maguk után a művi környezetben, egyre több emberáldozatot követelve. Az atomhatalmak egyre gyakoribb föld- és tengeralatti robbantási kísérletei tektonikus instabilitást idéztek elő. Geológusok az egyre gyakoribb és egyre pusztítóbb erejű földrengéseket erre a körülményre vezetik vissza. Mindehhez hozzájárul a hegyeket befedő erdőrétegek irtása, ami a föld lég- és vízforgási körének, az ökológiai egyensúlynak egyre erőteljesebb felbomlása következtében egyre rapszodikusabbá váló, hosszan tartó nagy esőzésekhez vezet. A nagy erővel lezúduló csapadék sárlavinákkal temet el településeket, a tartós esőzések pedig hatalmas kiterjedésű és hosszan tartó áradásokat vonnak maguk után. A csapadék egyre egyenetlenebb eloszlása egyes vidékeket eláraszt, de úgy, hogy az ottani emberi társadalmi-gazdasági életet, kulturális, valamint politikai megszerveződést szinte ellehetetleníti, máshol pedig a talajvízszint-csökkenéssel járó szárazság miatt várható elsivatagosodás vált majd ki ilyen helyzetet.

Világkatasztrófára utaló vészjósló jelek már vannak. Az utóbbi fél évtizedben igen nagy erejű földrengések következtében Olaszországban egy műemlékekben gazdag város,

Haitiben a főváros, Chilében több település dőlt romba. Ezek következtében tömegek haltak meg vagy váltak hajléktalanná. A hatalmas és több hétig tartó esőzések következtében árvíz és sárlavina döntött romba megszámlálhatatlan települést Kína délnyugati tartományában és tett több millió embert földönfutóvá; Pakisztánban az ország mintegy ötöde került tartósan víz alá 2010 nyarán, több ezret kitevő halottal és tizenhatmillió hajléktalannal.

A nemzetközi és az amerikai olajlobby nyereségvágyból még mindig gátolja, hogy az olaj által előállított energiát környezetbarát vízből, szélből, napsugárból nyert energiák váltsák fel. A tömeges gépkocsigyártást és gépkocsi-használatot csak fokozza a jelenlegi gazdasági válságból történő kilábalást célzó használtkocsi-bezúzási és új kocsiikkal való kicserélési akció. Ennek következtében pedig – annak ellenére, hogy most már a két legerősebben környezetszennyező ország, Oroszország és az USA is hajlandó elfogadni a szén-dioxid-kibocsátást korlátozó kiotói célokat –, a gépkocsigyártás és -használat új lendülete miatt tovább növekszik a szén-dioxid-kibocsátás, felerősítve a légkör felmelegedését. Ehhez még hozzájárul Kína rohamos ipari fejlődése, és a vele járó termelési és gépkocsi-használati emisszió-növekedés. Ennek pedig iszonyatosan káros következménye, hogy különösen a szibériai sztyeppéken található nagy kiterjedésű felszíni tőzegmezők lassú égésnek indulnak, sőt lángoló tüzeket is előidézhetnek, aminek következtében további mérgező gázok kerülnek a légterbe.

A kilátások tehát nem jók és egyre szaporodnak azok a vészjósló és megállíthatatlan jelenségek, amelyek Lovelock szerint a világkatasztrófa irányába mutatnak, és amelyeket ő visszafordíthatatlannak és feltartóztat-

tatlanoknak tart. Szerinte ezek bekövetkezését csak késleltetni és lassítani lehet, s ennek végső lehetősége már elérkezett. Ez az utolsó esély sem látszik azonban már biztosnak. Az évről évre egyre nagyobb mennyiségben és egyre hosszabb időtartamban lezúduló monszunesők nem kímélték még Észak-Indiát sem. A Jabúna-folyón emiatt 2010 augusztusában bekövetkezett, és a kínaihoz, valamint a pakisztánihoz hasonlóan földcsuszamlásokkal egybekötött, tartós áradás már a fővárost, Új-Delhit is elöntéssel fenyegette.

A civilizált világ még mindig nem veszi elég komolyan ezeket az előrejelzéseket. Bár a politikusok már a nagyhatalmaknál is kezdenek ráeszmélni a környezetpusztításból eredő veszélyekre, azonban a gazdasági és a pénzhatalom még mindig igyekszik minderről nem tudomást venni, és ellenáll minden radikálisabb környezet- és természetvédelmi akciónak. Annak ellenére teszi ezt, hogy már terjed – miként már szó esett róla – a nap- és a szélenergia-felhasználás. Haszonszerzési érdekből az olajlobby még mindig a kőolajból és a földgázból kinyert energiahasznosítást, és a kőolaj-, valamint a földgázkitermelést helyezi előtérbe. Ennek következményeképpen a British Petrol vállalatnak a Mexikói-öböl partjaihoz közel működő fúrótornya, illetve kútja felrobbant, s 2010-ben fél éven keresztül hatalmas mennyiségű olaj tört elő a tengerfenékből, elszennyezve a Mexikói-öblöt. A tengervízét érintő olajszenyezéseknek ez az eddigi legsúlyosabbika, s betetőzése mindannak, ami évtizedek óta zajlik az óriási olajszállító tankhajók ütközései vagy zátonyra futása miatt.

Most, Barack Obama elnöksége alatt lépett fel az USA először igen keményen az olajszenyezéssel szemben, hatalmas kártérítést igényelve a British Petroltól, ami nagyon

helyes. Ugyanakkor azonban az amerikai szövetségi állam felháborodik, és nemzetközi jogi eszközökkel fenyegetve lép fel Kanadával szemben, mert megtiltotta, hogy a kanadai tavak vizét az USA óriáscégei a floridai ipar céljaira nagy tömegben tartálykocsikkal szállítsák el. Emiatt a kanadai tavak vízszintje már észrevehetően csökkent. Ugyanígy még mindig elnézi az USA azt is, hogy amerikai nagyvállalkozók őserdőket iparszerűen, nagy területeken termeljenek ki, talajukat legelőként hasznosítsák, s miután az állatokkal túlszűfolt legelő a rekultiválás hiánya miatt kimerül, szójaültetvénné alakítsák, a génekelt szóját pedig terítsék Európa piacain is.

2. Ami az Európai Uniót illeti, a környezet- és természetvédelmi konfliktusokba még mindig nem avatkozik bele. Ez jellemzi környezetvédelmi külpolitikáját és belpolitikáját egyaránt. Elvárható lett volna az Uniótól, és elvárható lenne tőle még ma is, hogy a magyar állammal együtt fellépjen az ukrán kormánynál a Keleti-Kárpátokban folyó erdőkitermelésekkel szemben, melyek az első Orbán-kormány idején igen komoly árvizeket okoztak nemcsak a jelenleg ukrán fennhatóság alatt álló Kárpátalján, hanem Kelet-Magyarországon is. A Kárpátokban ma is folyó erdőirtás következtében az árvizek ma is kisebb-nagyobb mértékben veszélyforrást jelentenek. Ugyancsak az Orbán-kormány idején a román–ausztrál közös érdekeltégű Aurul S. A. (az ausztrál Esmeralda Exploration Ltd. és a román Compania Națională a Metalelor Prețioase și Neferoase Remin cégek közös vállalata) által használt nagybányai aranybánya ciángyűjtő távának gátszakadása következtében beállott ciánszenyezés miatt az Unió sem Romániával, sem Ausztráliával szemben nem lépett fel, és hagyta az akkori magyar igazságügyi miniszterrel, Dávid Ibo-

lyával együtt, hogy mind Románia, mind az ausztrál érdekeltégű cég a Tisza élővilágának több évre kiható kipusztulásával okozott kárért viselt felelősség alól kibújhassanak.

Ugyanígy nem hallatja az EU a hangját a kanadai Rosia Montana Gold Corporation szintén ciántermelési technológiával Verespatakra tervezett aranybánya-nyitási tervével szemben, annak ellenére, hogy ez a Kárpát-medence nagy kiterjedésű erdélyi területeinek igen káros természeti átalakítását idézné elő. Annak ellenére nem hallatja hangját ezügyben az EU, hogy a kanadai cég nagy valószínűséggel a nagybányai ciánszenyezés miatti felelősség alól csődeljárással kibújt ausztrál cég kanadai jogutóda.

Igaz, az EU azzal védekezhet a tiszai ciánszenyezés esetében, hogy akkor még sem Magyarország, sem Románia nem volt az EU tagja. Igen ám, de Magyarországgal már volt társulási szerződése, amely azonban csak arra irányult, hogy milyen gazdasági előnyöket vehet ki ellenszolgáltatás nélkül Magyarországból és a Visegrádi Négyek többi országából az Unió és tagsága. Ugyanakkor már Romániával is folytak a csatlakozási előkészületek. Az EU-t viszont szűklátókörűen csak az ezekből az országokból származó gazdasági előnyök érdekelték, és nem az, hogy az erdélyi és regáti erdőirtások a pár évvel ezelőtti hatalmas árvizet fogják előidézni Romániában. Az sem érdekelt sem a társulási szerződés előtt, sem azt követően, hogy az osztrákok Nyugat-Magyarország erdeit az erdőgazdálkodás alapvető szabályait megszegve tarolták le, míg a magukéihoz nem nyúltak hozzá, hanem karbantartották azokat.

Itt kell rátérnünk az Unió környezetvédelmi belpolitikájára, vagyis arra, hogy miként szól bele az egyes tagállamok közötti környeztkárosítással összefüggő konfliktusokba.

Mindezt a továbbiakban Magyarország szempontjából világítjuk meg.

Magyarország a Kárpát-medence közepén terül el. A trianoni békediktátum óta olyan szomszédos államok veszik körül, amelyek nem környezetóvó vízgazdálkodás esetén erősen szennyezhetik Magyarország vizeit; és ha víztárolók és vízelvezető berendezések nélküli árvízvédelmet, pontosabban hiányos vagy szakszerűtlen árvízi védekezést folytatnak, nálunk az árvízveszély és/vagy -károk hatványozottan jelentkeznek. Ilyen szempontból Magyarországra az uniós tagállamok részéről veszélyt elsősorban Szlovákia és Románia, kisebb mértékben Ausztria és Szlovénia jelent. Az Unió kívüli államok részéről viszont a már bemutatott Ukrajna. Magyarország vízgyűjtő területi jellege miatt ugyanez a helyzet a vizek eme országok részéről történő szennyezésével kapcsolatosan is. Az ország vízgyűjtő területi jellege miatt eme országok részéről történő vízszennyezés a magas hegyek által körbegyűrűzött Kárpát-medencének a nyugatról keletre, keletről nyugatra, északról délre és délről északra tartó légáramlatai Magyarország területén kulminálnak, és az időnként egyszerre érkező ellentétes légáramlatok is itt találkoznak. Éppen ezért Magyarország légtérének tisztaságát és ezen keresztül a lakosság egészségére, valamint az itt termelt növényi élelmiszerek minőségére is negatív kihatással vannak a szomszédos országok, mindelelőtt Ausztria és Szlovákia, valamint Szlovénia részéről a magyar határ mellett vagy ahhoz közel létesíteni tervezett hulladékégető, atom- és vízierőművek. Ez a három ország azért tervez ilyen létesítményeket a határainkhoz közel felépíteni, hogy a saját országuk belső területén környezeti és természeti károsodásra ne kerüljön sor. Ilyen a Szentgotthárdtól fél kilométerre, közvetlenül a határ mellett

osztrák részről tervbe vett nagykapacitású hulladékégető, amely nemcsak osztrák, hanem észak-olaszországi hulladékot is fogadna. Emellett a Rába osztrák szakaszán a folyó mellett települt textilgyárak évek óta megtisztítatlanul vagy rosszul megtisztítva eresztik a folyóba a gyártásnál használt vegyszerektől szennyezett vizet, ami miatt a folyó Szentgotthárd alatt korábban állandóan habzott, most időnként visszatérően habzik. Ilyenek voltak még a Szlovákiában és Ausztriában is korábban egyaránt a határainkhoz közeli területekre tervezett atomerőművek, amelyek csak azért nem valósultak meg, mert időközben mindkét országban elapadtak a pénzügyi források. Ide tartozik még a Horvátország által a Dráván megépíteni erőltetett közös vízierőmű, amellyel szemben Magyarország azért tiltakozik, mert az jelentős magyar természetvédelmi területeket tenne tönkre a Dráva mentén. Az Európai Uniónak ezekben az ügyekben eljárni illetékes szervei, beleértve most már a Bizottságot is, a magyar részről kifejtett jogszerű tiltakozások ellenére sem foglalkoztak. Az Unió ugyanis rövidlátó és kényelmi szemlélettel a nemzeti kisebbségi konfliktusokhoz hasonlóan ezeket a környezeti és természeti problémákat is a tagállamok belügyének tartja. Mindez arra utal, hogy az EU-nak nincs igazán megfelelő környezet- és természetvédelmi politikája.

3. Ugyanakkor fel kell vetni, hogy Magyarországnak sem volt az előző kormányok idején megfelelő környezet- és természetvédelmi politikája. Igaz, az Antall- és Boross-kormány idején a környezet és a természet védelméről, az energiagazdálkodásról, az atomerőművek működtetéséről, az erdő- és vadgazdálkodásról, valamint a vízgazdálkodásról korszerűnek mondható törvények születtek, amelyek az integratív környezet- és

természetvédelmet, továbbá a környezeti és természeti károkkért az egész okozati folyamatra kiterjedő komplex és objektív, sőt az atomkároknál az abszolút felelősségi mércét a kár-kausalitás valamennyi résztvevőjére kiterjeszti. A tényleges gyakorlat azonban mindezzel szembenegy.

Az első szociálliberális, a Horn-kormány környezettisztítást csak a privatizálásra került olyan gazdasági létesítmények esetében végzett, amelyeknél az új, a leendő külföldi tulajdonos ilyen igénnyel lépett fel. Ez az energiaszektornál jelentkezett. Egyébként a szociálliberális politika – különösen második kormányzásának időszakában – a globális kül- és belföldi gazdasági hatalom érdekeit előtérbe állítva a környezet érdekeit másodrendű kérdésként kezelte.

A második szociálliberális kormányzás szinte teljes időszakát az ország légtérét érintő honvédelmi érdekekre hivatkozva végigkísérte a radar-lokátorügy. A Horn-kormány honvédelmi minisztériuma a lokátort először mindenáron a Mecsek-hegység csúcsára akarta felépíteni; ha ez realizálódott volna, Európában egyedülálló növényi élőhelyek pusztultak volna el végérvényesen. Hogy erre nem került sor, a lakosság szívós ellenállásának, és a helyszín részükről történt állandó őrzésének volt csak köszönhető. A honvédelmi minisztérium meghátrált, és mint alternatívát, a Tubest vette célba. Az, hogy ebből sem lett semmi, ugyancsak a lakosság és a köztársasági elnök, Sólyom László erélyes, demonstratív fellépésének és végül a bíróság fellebbviteli fórumának, s nem a kormánynak és a közigazgatási hatóságoknak volt köszönhető.

A Medgyessy–Gyurcsány szociálliberális kormány emellett takarékosági okokból leépítette a környezet- és természetvédelmi, valamint az erdőfelügyelőségek és a természet-

védelmi parkok munkatársi létszámát, a megmaradt munkáját pedig nem ellenőrizte megfelelően. Általánossá vált a felügyeleti munka részben korrupciós, részben a romló közbiztonság okozta félelem miatti elnagyolása és az egyre szaporodó jogsértések feletti szemhunyas. Erdőket taroltak le illegálisan szervezett fatolvaj-csoportosulások, amelyeket kormányiniciatíva folytán, liberális módon megértően, megélhetési bűnözésként kezeltek az eljárni hivatott hatóságok. Eklatáns eset erre, hogy a Sajóladony térségében fekvő, Natura 2000 rendelet hatálya alá eső, értékes fafajtákkal borított védett erdőt a fatolvajok szinte teljesen letarolták, és ugyanilyen sorsra jutott a Mátra egyik természetvédelem alatt álló erdeje is. Egyre szaporodott a korrupciós segédletű orvvadászat, az erdő- és vadfelügyelők lefizetésével külföldi vadászok részéről történő vad- és madáreljés, valamint német és főleg olasz vadászok részéről ezek csemege élelmiszerkénti kicsempészése az országból. Összesítve elmondható, hogy az erdő- és fagazdálkodásban, de ugyanígy a vadgazdálkodásban is, nem az egészséges erdő- és vadállomány fenntartása, hanem a gazdasági haszonszerzés volt mindeddig a cél. Erre utalnak a nagy kiterjedésű tarvágások és az erdőkben a vadállomány túlszaporítása.

A második szociálliberális kormányzás időszakában a felületes környezetvédelmi felügyeleti ellenőrzések következtében egyre növekedett az illegális szemétkerakás, valamint a veszélyes anyagokkal dolgozó termelőüzemek részéről a mérgező hulladékok lerakása, melyek eltávolítását és megsemmisítését a felügyelőségek bírság kiszabása mellett előírták, ám gyakran a szennyező vállalat időközbeni csődbe jutása és felszámolása miatt sem a bírság befizetésére, sem a hulladék eltávolítására nem került sor. Igen sokszor fordult

elő, hogy a hulladéklerakás ellen tiltakozó lakosságot ezek a vállalatok inzultálták, amit a hatóságok közömbössége miatt tehetek meg. A hatóságokhoz történő lakossági bejelentések legtöbbször eredménytelenek maradtak. Budapest külső kerületei és agglomerációs övezete különösen veszélyeztetett terület ilyen szempontból.

Hogy mindebben milyen szerepet játszottak a profitorientált szociálliberális kormányok, kiderült abból, hogy tömeges hulladékot termelő német cégek részére titokban lehetőséget biztosítottak a hulladék-bérlerkásra, vagy legalábbis szemet hunytak a területet bérbé adó cégek tevékenysége felett. A második szociálliberális kormány és többnyire az ilyen politikai beállítottságú önkormányzatok tették lehetővé, hogy Dunaújváros és Gyöngyös területén, azaz a Duna partján és a Mátra alján koreai gumiabroncsgyárak, Budapesten a Hajógyári-szigeten, valamint a Velencei-tó partján Sukorón környezetet és természetet erősen megkárosító óriáskaszinók épüljenek. Szerencsére a város szocialista vezetésével együttműködő liberális gazdasági miniszternek e tervekből csak az elsőnek a kivitelezésére adódott lehetősége. E szociálliberális kormányzásnak és Miskolc önkormányzatának közös felelőssége, hogy a Sajó árterületére engedélyezte az Auchannak a bevásárlóközpont megépítését és az ezzel összefüggő olyan területrendezést, amely megakadályozta a Sajó áradásakor a vízvezetés lehetőségét. Ennek a következménye lett, hogy Felsőzsolcát 2010 tavaszán elöntötte a huzamos esőzések miatt megáradt Sajó, és a kisváros egyharmada romba dőlt. Ezzel összefüggésben kell utalni arra is, hogy Észak- és Kelet-Magyarországon eme esős időszak folyóáradásai azért öntöttek el számos nagyobb és kisebb települést, mert a Medgyessy–Gyur-

csány-kormány semmit sem tett a védőgátak megerősítésére és karbantartására, s nem folytatta az első Orbán-kormány által elindított áradáskezelő víztároló rendszerek kiépítését.

4. Mindezek vetületében úgy tűnik, hogy a jelenlegi jogforrási szabályozás mind nemzetközi jogi, mind európai jogi, mind pedig uniós tagállami jogi vonatkozásokban erőtlenséget, és ezért alapvető korrekcióra szorul. Arra való tekintettel, hogy minden valószínűség szerint az utolsó időszakában vagyunk annak, hogy az emberi társadalmat – beleértve az Unió és Magyarország társadalmát is – meg lehessen menteni a környezeti-természeti katasztrófától, teljesen új jogi szabályozási és végrehajtási rendszerre van szükség. A nemzetközi egyezményekkel való operálás nem elég. Egyes országok aláírják, egyesek viszont nem. Sokan azok közül is, amelyek aláírják, nem tartják be, és kijátsszák azokat. Uniós szinten az irányelv a környezetvédelemnél szintén kevés, mivel a tagállamoknak megvan a lehetőségük arra, hogy saját jogforrásrendszerükben felpuhtsák az irányelvben foglaltakat. Ezen kívül – mint erről több helyen is szó esett –, sem a nagyhatalmak, sem maga az Európai Unió nem veszi még elég komolyan a kérdést. A nagyhatalmak vonatkozásában lásd a Riói és a Kiotói Egyezményt, míg az EU esetében a tagállami környezetkárosító konfliktusokba történő be nem avatkozási magatartást. Ugyanígy nem lehet arról sem hallani, hogy az EU határozottan fellépett volna az Unió kívüli országokból akár egy, akár pedig több tagállamot érintő környezetkárosítással vagy veszélyeztetéssel szemben.

Mindezt figyelembe véve, helyes lenne olyan ENSZ-határozatot alkotni, amely egyrészt a háborús agresszióhoz, a vele összekapcsolt szankciókhoz hasonlóan bevezetné a környezet- és természetkárosító agresszió ül-

dözését, másrészt elvi élel kimondaná, hogy környezet- és természetvédelmi ügyekben az egy tagállam egy szavazat elve melletti szótöbbségi szavazással lehessen környezet- és természetvédelmi ENSZ-határozatot elfogadni, amely az ellene szavazó tagállamra is kötelező lenne. Ezzel az előírással helyes lenne az ENSZ alapokmányát kiegészíteni. Ezen túlmenően az ENSZ tagállamai minden évben kötelesek lennének jelentést adni arról, hogy a környezet- és természetvédelmi ENSZ-határozatokat miként hajtották végre. Ami pedig az EU-t illeti, ugyancsak az EU alkotmányát jelentő Lisszaboni Szerződésbe kellene beépíteni azt, hogy az EU-nak kötelessége fellépni minden olyan, kívülről jövő környezet- és természetkárosítás esetében, amely akár egy, akár több tagállamot érint, és ha szükséges, az ENSZ megfelelő fóruma és/vagy nemzetközi bíróság elé vinni az ügyet. Ezen kívül, ugyancsak a Lisszaboni Szerződés kiegészítéseként kellene előírni, hogy az Európai Bizottság minden tagállamok közötti környezet- és természetvédelemmel kapcsolatban keletkező konfliktust köteles lenne figyelemmel kísérni, és abban akár egyedi határozattal is állást foglalni. Az ilyen egyedi határozattal szemben keresettel lehetne fordulni az Európai Bírósághoz, amely az ügyben végérvényesen határozna. Ezen kívül, ha valamely tagállam egy másik tagállammal szemben környezet-, illetve természetvédelmi kérdést érintő vitájában keresettel élne az Európai Bíróság Törvényszéke előtt, köteles lenne a főtanácsnok mellett objektív módon fellépni, és az uniós álláspontot kifejteni. Ezen túlmenően ugyancsak a Lisszaboni Szerződésbe foglalva kellene előírni azt, hogy környezet- és természetvédelmi kérdésekben az Unió csak a rendeletalkotás jogával él, és a környezet-, valamint a természetvédelmi rendeletek vég-

rehajtásáról és hatályosulásuk mikéntjéről minden egyes ország évi jelentést lenne köteles küldeni a bizottságnak. A bizottság e jelentéseket a szakminiszterek tanácsával, a szakbizottságokkal megtárgyalná, és annak eredménye alapján terjesztené állásfoglalás végett a parlament elé. A parlament ennek megfelelően adna ki minden évben környezet- és természetvédelmi állásfoglalásokat, amelyek szintén rendeleti erővel bírnának.

Ez a problémának a jogforrási oldala. Ahhoz azonban, hogy a megfelelő végrehajtás is megtörténjen, az előbb kifejtett jelentés- és információáramlaton kívül egy hatékony ellenőrző apparátust is helyes lenne kialakítani, amit szubordinációs jelleggel lehetne az INTERPOL-ba és az egyes tagállamok rendőri szervezetébe beépíteni, amely kifejezetten a környezeti és természeti károk elleni védekezésre specializálnódna, ideértve az erdő- és a vadvédelmet, valamint a művi környezet védelmét is. Ennek az ellenőrző-kényszerítő rendőri szervezetnek lenne a feladata, hogy a megfelelő feljelentéseket megtegye a szakfel-

ügyelőségek felé, amelyek feladata a szükséges közigazgatási intézkedések megtétele, beleértve a bírságkiszabást, valamint szükség esetén a büntető feljelentés megtételét is. Az ügyek esetleges korrupciós elkenésének elkerülése érdekében pedig a szakfelügyeleti hatóság a környezeti rendőrhatalóságnak köteles jelentést adni, amely az intézkedéséről vizsajelzést kell, hogy küldjön. Minderre azért van szükség, mert a jogszabályok végrehajtását kijátsszák. Eklatáns példa erre Thaiföld esete, ahol szigorú előírások tiltják az őserdők fájának a kivágását, a sérült fák kivágásának a kivételével. A fafeldolgozó cégek viszont ezt úgy játsszák ki, hogy bennszülötkeket bérelnek fel arra, hogy okozzanak sérüléseket a kitermelésre szánt fákon, amit bemutatnak a fakivágást engedélyező hatóságnak, amely esetleg szintén le van fizetve.

Kulcsszavak: jogalkotás, ellenőrzés, környezet, környezetrombolás, ipar, éghajlatváltozás, sivatagosodás, felmelegedés, globalizáció, Európai Unió

IRODALOM

- Balázs Péter – Maresceau, Marc (szerk.) (1995): *Az európai megállapodás végrehajtásának jogi és elméleti kérdései*. OMIKK, Budapest
- Balogh Tamás (2007): A román állam felelősségének néhány vonatkozása a Tisza ciánszennyezésével kapcsolatban. *Jogtudományi Közöny*. 7–8, 304–309.
- Brust, Harald (1996): *Útibeszámoló*. Szövetkezeti Kutató Intézet, Budapest
- Csák Csilla (2008): *Környezetjog I. (Általános rész)*. Novotni, Miskolc
- Fodor László – Prugberger Tamás (1996): *A környezetjog rendszere, elméleti és gyakorlati kérdései*. Környezetgazdálkodási Intézet, Budapest
- Fodor László (szerk.) (2003): *Környezetjogi előadások*. Bíbor, Miskolc
- Fodor László (2000): *Integratív környezeti jog*. Bíbor, Miskolc
- Fodor László (2004): *A Zengő hegyére tervezett lokátor-*

- állomás engedélyezésének környezeti jogi vonatkozásai*. Publicationes Universitatis Miskolciensis Sectio Iuridica et Politica. XXII. Miskolci Egyetem, Miskolc, 231–266.
- Günther Hagen (1989): Haftung für Umweltschaden. In: *Umweltrecht in Mittel- und Osteuropa. Warschauer Gespräche zum Umweltrecht*. Boorberg Verlag, Stuttgart–München–Hanover–Berlin, 137–151.
- Keresztes Imre (2010): Pusztító áradás és állami tehetetlenség Pakisztánban. Szélsőséges ideajárás. *HVG*. 33, 23–24.
- Lovelock, James (1990): *Gaia. A földi élet egy új nézőpontból*. Göncöl, Budapest
- Lovelock, James (2010): *Gaia halványuló arca*. Akadémiai, Budapest
- Major István – Bonilla, Oriol Herrera (2006): A globalizáció hatása a trópusokra és az emberiség jövőjére. *Polgári Szemle*. 1, 6–18. • <http://epa.oszk.hu/00800/00890/00011/article75.html>

- Prugberger Tamás (2009): *A magyar agrár- és élelmiszergazdaság, valamint a természetvédelem jogilag is jelentős krízisproblémái.* In: Bobvos Pál (szerk.): *Reformator Juris Cooperandi. Tanulmányok Veres József 80. születésnapja tiszteletére. A Pólay Elemér Alapítvány könyvtára,* 28. Szeged, 468–463.
- Prugberger Tamás (2001): A globalizáció és a környezetvédelem neuralgikus kérdései a jogalkotás, a jogkövetés és a jogalkalmazás síkján. *Magyar Közigazgatás.* 10.
- Prugberger Tamás (1993): A környezetvédelmi jogi szabályozás rendszerének jogelméleti vonatkozásai és a főbb kodifikációs tennivalók. *Magyar Jog,* 8, Pusztai László – Szabó Gábor (2010): Árvíz utáni fejlesztések. Hullámverés. *HVG.* 25, 13–15.
- Szabó Gyula (2000): Ciánkatasztrófa a Tiszán. *HVG.* 19, 115–119.
- Szabó Gábor – Pusztai László (2007): Óriási szénérőmű épül Töketerében? *HVG.* 28, 69.
- Szilágyi János Ede (szerk.) (2008): *Környezetjog II. (Különös rész)* Novotni, Miskolc
- Vajna Tamás (2009): Kiszáradó Magyarország? Kúttalan utakon. *HVG.* 46, 42–43.

